

Nr 899

Av herr Magnusson i Borås m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45, angående fortsatt valutareglering.

(Lika lydande med motion nr 718 i Första kammaren)

Valutalagen av den 22 juni 1939 — den legala bas på vilken den nuvarande valutaregleringen upprätthålles — är en fullmaktslag, som automatiskt ger Kungl. Maj:t möjlighet att utfärda valutareglernande föreskrifter då riket kommer i krig. Samma rättigheter tillkommer Kungl. Maj:t i händelse av krigsfara — men då med det tillägget att riksbanksfullmäktige först skall höras.

Såsom framhållits av departementschefen i proposition nr 45, är Kungl. Maj:ts handlingsfrihet på detta område starkt beskuren i fredstid. Förordnande om reglering får gälla för högst ett år i sänder och först efter riksdagens samtycke. En förutsättning för ett förordnande är härutöver att detta bedöms vara erforderligt för uppnående av det mål, som fastställts för riksbankens penningpolitiska verksamhet, eller eljest med hänsyn till rikets betalningsförhållanden med utlandet samt att fullmäktige i riksbanken framlägger förslag härom till Kungl. Maj:t.

Av ovanstående synes framgå, att lagstiftarnas ursprungliga mening varit att valutareglering i princip är en extraordinär åtgärd, att vidtagas främst i valutapolitiskt sett kritiska lägen. Vid sidan härav ger lagen Kungl. Maj:t möjligheter att upprätthålla reglering på mer allmänekonomiska grunder, d.v.s. använda regleringen som ett av flera andra styrande instrument i den ekonomiska politiken. Denna rätt är dock, som ovan angivits, tidsbegränsad och villkorlig. En fortsatt reglering skall motiveras av konjunkturpolitiska skäl ("riksbankens penningpolitiska verksamhet...") eller krävas av speciella omständigheter av icke konjunkturrell art ("rikets betalningsförhållanden...").

Den nuvarande regleringen upprätthålles givetvis inte av orsaker som kan hänföras till rikets säkerhet utan används som ett komplement till penningpolitiken. I sin motivering för fortsatt giltighet av Kungl. Maj:ts fullmakt hänvisar riksbanksfullmäktiges majoritet till de allmänna synpunkter på valutaregleringen som utvecklades av departementschefen i den enda omfattande propositionen under 60-talet i dessa frågor (nr 139: 1963). Enligt vår mening äger emellertid flertalet av de konjunkturrella skäl som i det sammanhanget framfördes icke giltighet i nuvarande eko-

nomiska läge. Även övriga motiveringar, av vilka departementschefen upprepat de mest centrala eller i dag främst tillämpliga i sin kommentar i propositionen i år, vill vi ifrågasätta.

Regeringen har ensidigt hävdad att valutaregleringen behövs som ekonomisk-politiskt vapen i ett högkonjunkturläge med en allmän tendens i kreditpolitiken att ransonera den interna tillgången på investeringskapital. Valutaregleringens konjunkturpolitiska funktion har varit att hindra kapitalimport till Sverige. En avveckling eller uppmjukning av regleringen i sådana lägen — som karakteriseras av internationellt sett hög nivå på räntor och avkastning på värdepapper och investeringar — skulle enligt regeringen ha försvårat stabiliseringspolitiken genom att lägga ytterligare belastning på övriga ekonomisk-politiska instrument.

En praktiskt taget enig expertis anser emellertid att den nuvarande konjunkturen visar många tecken på dämpning. Det gäller bl. a. industriens investeringar, vilka för år 1967 beräknas få en ökningstakt som väsentligt understiger de två föregående årens, ett förhållande som med all sannolikhet kan förklaras av företagens pressimistiska bedömningar av lånemöjligheterna. Även inom riksbanken synes man räkna med en pågående konjunkturavmattning, eftersom diskontot under senare månader sänkts i två omgångar. Penningpolitiken verkar sålunda i riktning mot en ökad tillgång på likvida medel i banksystemet. Kapitalmarknaden har under senare tid karakteriserats av en omfattande emissionsverksamhet som i icke oväsentlig omfattning tillgodosett industriens behov. Detta är dock väsentligt större än det placeringskapital som kunnat utnyttjas.

För vår del drar vi härav den slutsatsen att valutaregleringen inte kan motiveras av konjunkturrella skäl. Det vore snarast befogat med kapitalimport i ett läge då bl. a. industrien framställer önskemål om frisläppta investeringsfonder — något som för övrigt stabiliseringspolitiskt sett skulle ha samma verkan som kapitalimport.

Vad gäller övriga omständigheter kring frågan om internationell finansiering och internationella kapitalrörelser synes skäl endast finnas för en mildring av den svenska regleringsapparaten. Att exempelvis den integrering av företagens verksamhet som faktiskt kommit och kommer till stånd även i avsaknad av mellanstatliga avtal förutsätter en internationell finansiering har länge hävdats från svenskt näringsliv. När inhemska kapitalmarknadsresurser inte förslår att smidigt täcka de finansieringskrav, som stora svenska företag med inriktning på internationella marknader ställer, synes det i första hand naturligt att skapa möjligheter till en integrering av kreditmarknaderna. Detta gäller inte bara varvsföretag och svenska företags investeringar i utlandet — som i årets proposition anförs såsom exempel på den liberala praxis som tillämpas av de valutavårdande myndigheterna — utan också finansiering av svenska företags inhemska in-

vesteringar. Att finansieringsbehov av "särskild storlek och art" förekommer redan i dag framhålles för övrigt i den proposition som föreslår inrättande av en statlig investeringsbank. Att på basis härav se en statlig bank som den lösning av dessa problem som främst bör komma i fråga är milt sagt överraskande. Att dessutom avfärda den naturligaste lösningen — utökade internationella kapitalrörelser — på några få rader, och utan någon analys eller utredning, måste betecknas som utmanande, särskilt som en liberalisering av valutaregleringen — till skillnad från en ny inhemsk bank — kunde skapa totalt sett ökade resurser av investeringskapital.

Att det just är utländska lån för finansiering av investeringar inom landet som främst hämmas av valutareglering och riksbankspraxis förefaller — av årets proposition att döma — departementschefen inte vilja erkänna.

I propositionen framhålles inledningsvis, att "den svenska valutaregleringen begränsar f. n. främst värdepappershandeln över gränserna . . . Tillstånd till finansiell upplåning har . . . till mycket betydande belopp lämnats för fartygsbyggen och finansiering av svenska investeringar i utlandet liksom till utländska dotterbolag i Sverige". Vad gäller utländska dotterbolags investeringar i Sverige förtjänar att nämnas, att sådana kapitalrörelser inte kan hindras på grund av åtaganden som Sverige gjort inom OECD. Vad vidare angår upplåning för fartygsbyggen och finansiering av investeringar i utlandet har dessa det gemensamt att de inte påverkar den inhemska likviditeten. Den s. k. liberala praxis som råder medger sålunda ingen realkapitalbildning i Sverige. I dagens läge inom industrien, med bl. a. uppmärksammade strukturnedläggelser — som för övrigt delvis tagits som intäkt för ett påstått behov av en statlig investeringsbank — förefaller ovanstående beskrivning av valutaregleringens funktionssätt som helt felaktigt. En mer omfattande redovisning av motiven för en fortsatt reglering måste därför efterlysas.

Även beträffande de kapitalrörelser som enligt departementschefen främst hindras av valutaregleringen — värdepappershandeln — synes ingen helt entydig argumentering kunna framläggas som motiverar den nuvarande ordningen. Det förekommer visserligen sporadiskt att större svenska företag får introducera sina aktier på utländska börser, men det bebedöms inom den svenska företagarvärlden vara i alldeles för liten utsträckning. Det förhållandevis blygsamma totalresultat, som kan förväntas uppkomma av en lättnad i restriktionerna kring värdepappershandeln, ger anledning ompröva den praxis som varit förhärskande i 28 år — en tidsrymd som inneburit så många och genomgripande förändringar inom företagssektorn, sedd både ur nationellt och internationellt perspektiv. En omprövning av denna fråga bör även inbegripa den svenska fondbörsens regler i fråga om utländska värdepapper. En lättnad på denna punkt är ett angeläget komplement till övrig finansiering. Svenska företag som önskar

uppta exempelvis obligationslån i utlandet — och som fått tillstånd därtill av riksbanken — är handikappade av att kapitalplaceringarna inte kunnat följa företaget på sin egen börs och därför i många fall inte anser sig kunna bedöma placeringen.

Det förefaller uppenbart att det inte går att schablonmässigt hävda ett behov av valutareglering år efter år utan att ingående redovisa de bedömningar som vid varje tillfälle gjorts i fråga om de nya och ändrade situationer, konjunkturella eller andra, som uppkommit. Det går heller inte att kämpa emot den utveckling i världen mot större liberalisering som Sverige obehövt måste dragas in i genom att — såsom skedde i fjol — hänvisa till en temporär skärpning av vissa länders valutaföreskrifter. Särskilt meningslös framstår en jämförelse mellan Sverige och sådana länder, som är så betydelsefulla att storpolitiska motiv legat bakom åtgärderna, eller där restriktioner införts efter rekommendation från internationella finansorganisationer som fruktat en allvarlig störning av hela det internationella finans- och betalningssystemet.

Redan i dag sker internationell finansiering av för Sverige betydande omfattning inom ramen för de s. k. löpande betalningar som enligt vårt lands åtaganden inom internationella valutafonden är fria från reglering. Dessa ger utslag i den s. k. restposten inom bytesbalansen, vilken under senare år flera gånger överskridit en miljard kronor. Det förefaller inte realistiskt att antaga, och det har heller aldrig gjorts sannolikt av de valutavårdande myndigheterna, att vidgad liberalisering av nu reglerade kapitalrörelser skulle netto ge utslag av sådan storleksordning. Utan exakt kunskap på detta svårbedömda område kan för övrigt prövas vägar som så att säga begränsar liberaliseringen till sitt nettobelopp. Ett alternativ härvidlag är det system som tillämpats i Norge, där de ekonomisk-politiskt ansvariga i förväg fastställer det belopp som med hänsyn till konjunkturella och andra omständigheter bedöms som möjligt eller rimligt att importera. Utvecklingen av kapitalimporten övervakas sedan på samma sätt som övrig upplåning, d.v.s. önskemål om korrekationer framförs i de samtal med bankerna som rör deras övriga verksamhet.

Under återopande av det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

1) som sin åsikt uttala, att tillräcklig motivering inte framförts för fortsatt valutareglering av nuvarande omfattning,

2) hemställa att de fördelar för stabiliseringspolitiken och de nackdelar för svenska företag som den nuvarande regleringen kan anses medföra måtte snarast redovisas, samt

3) hemställa, att omedelbar liberalisering måtte ge-

nomföras för finansiell upplåning i utlandet för svenska företag som ämnar investera upplånat kapital i Sverige.

Stockholm den 29 mars 1967

Tage Magnusson (h)
i Borås

Alf Wennerfors (h)

Kurt Söderström (h)

Folke Björkman (h)

Nr 900

Av herrar **Carlshamre** och **Nordgren**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 46, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 720 i Första kammaren)

Stockholm den 29 mars 1967

Nils Carlshamre (h)

Hans Nordgren (h)